

de pătrundere critică și de discernere în ceea ce se petrece azi în fenomenul cu nesfârșite valențe și conotații al culturii teatrale. Nu pot avea sentimentul că alegerea noastră este perfectă. În lista respectivă, multe nume notorii, regizori cu importante și definitive state de serviciu în disciplină, nu figurează. Dacă judecata noastră s-a oprit cu prioritate asupra mai multor nume tinere în general — Cătălina Buzoianu, Radu Dinulescu, Ioan Ieremia, Kovacs Levente, Costin Marinescu, Dan Micu, Al. Tocilescu ș.a. — este pentru că am înțeles să fim de partea unui proces în mers, să ne asociem moralmente unei efervescențe.

Criterii asemănătoare — adaug — ne-au călăuzit și în lista scenografiei, listă în care, cu satisfacție, am înscris nume ca Emilia Jivanov, Mihai Mădescu, V. Penișoară-Stegar, Mihai Tofan ș.a.

Incontestabil, în lumea teatrelor noastre profesionale, preocuparea pusă în mișcare de „Cîntarea României” prinde rădăcini. Dobîndește, treptat-treptat, forță și adîncime. Să nu spunem, totuși, cu încredințarea suficientă, că lucrurile ar decurge ideal ! Este nevoie, încă, să se pătrundă o seamă de probleme de fond. Este vorba de situații care variază de la caz la caz. Unele teatre nu și-au luat din vreme măsurile de rigoare. S-au văzut nevoite, astfel, să intre în competiție cu soluții încropite în ultimul moment. În speță : fie cu piese învechite, jucate pînă aproape la epuizare în stagiuni trecute, fie cu piese neîndeajuns de reprezentative, într-un concurs republican de proporții, însemnătatea și semnificațiile celui de față.

Afirmația de mai sus nu este o incriminare ; rostul ei este să îndemne la o reflecție în plus. Finalitățile acestei inițiative — „Cîntarea României” — își au datele și argumentele lor proprii. Ar fi o greșală să le comparăm, să le confundăm, să le înlocuim, ori să judecăm cumva că le-am putea compensa cu altele. Succesul de casă, de public, de spectacol, de popularitate, de măiestrie actoricească, de originalitate artistică, firește, contează mult, contează esențial. Dar, din punctul de vedere al scopului reprezentat de „Cîntarea României”, s-ar putea ca teatrele respective să rămînă în deficit. Un deficit — așa spune — hrănit cu izolări orgolioase și cu anume îndepărtări, voluntare ori involuntare, de frumusețea și înțelepciunea efortului comun.

Am convingerea că, în viitor, inteligența, sensibilitatea, încrederea în valorile umaniste ale vieții, dăruirea oamenilor noștri de teatru vor sluji, hotărîtor, aspirația spre cultură a publicului românesc.

Artă a

Am avut prilejul să văd, în total, 40 de spectacole teatrale, în patru centre interjudețene (Timișoara, Tirgu Mureș, Iași și București), în cadrul etapei republicane a Festivalului național „Cîntarea României” — concursul teatrelor profesionale ; între acestea, 11 recitaluri pe texte aparținînd diferitelor genuri literare. Numărul spectacolelor selecționate e o nouă mărturie limpede a influenței fertile pe care a exercitat-o Festivalul asupra mișcării teatrale din România ; cele două jurii interjudețene au avut ocazia să aprecieze că multe reprezentații vădesc calități ce le îndreptățesc să fie recomandate atenției publicului din întreaga țară. Respectivul spectacol, chiar dacă nu pot contura, singure, profilul artei teatrale românești contemporane, oferă o imagine aproximativ fidelă a stării actuale a dramaturgiei, tendințelor acesteia, raporturilor dintre dramaturgi și colectivele teatrale.

Concluzia fundamentală a etapei republicane este că noua literatură dramatică originală ocupă, în mod firesc și pe merit, în repertoriile teatrelor și, deopotrivă, în conștiința spectatorilor, un loc central, pe măsura menirii sale. Respectivul loc central se datorează spiritului contemporan al textelor, înesajului, în stare să trezească un ecou corespunzător în cugetele spectatorilor zilelor noastre. Operele însemnate ale dramaturgiei noastre contemporane atrag tocmai prin orientarea lor ideologică pe cei mai înzestrați slujitori ai scenei ; prin tălmăcirea lor teatrală, piesele și-au cucerit prețuirea publicului, deopotrivă cu cea a criticii teatrale. Dealtfel, spectacolele selecționate în etapa republicană provin, în general, din stagiunea încheiată acum, iar majoritatea lor și-au asumat sarcina

forumului

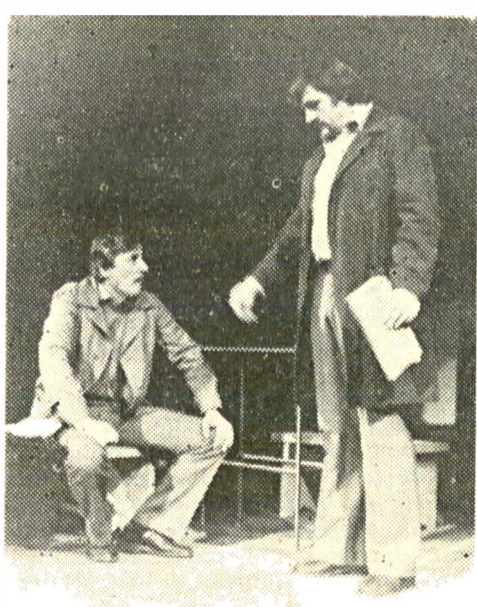
reprezentării textelor în premieră absolută ; sînt acte de cultură care devin cu atît mai îmbucurătoare dacă ţinem seama de faptul că unele dintre piesele reprezentate aşteaptă de mulţi ani clipa fericită a întîlnirii cu scena şi cu publicul teatrelor. În acest mod, finala concursului a adevărit previziunile criticii, bazate pe experienţă şi pe evidenţe : în stagiunea 1980—1981, împlinind semnele de bun augur ale stagiunilor precedente, s-a conturat o etapă calitativ nouă atît în evoluţia literaturii dramatice din România, cît şi în receptarea ei.

Accentuez : aceasta se datorează, înainte de toate, pieselor şi dramaturgilor, ceea ce nu diminuează deloc meritele creatorilor scenei, care s-au dovedit receptivi la valorile textelor, fructificînd posibilităţile conţinute în respectivele replici şi situaţii.

Aceste valori şi posibilităţi artistice aparţin unei literaturi inspirate de o realitate dinamică, de raporturile dintre individ şi istorie, de procesul transformării relaţiilor dintre indivizi, de afirmarea în practică a idealurilor umanismului socialist. Literatura noastră dramatică contemporană se caracterizează prin abordarea problematicii sociale din trecutul apropiat şi din prezent, printr-o sensibilitate accentuată faţă de valenţele umane ale proceselor istorice, prin complexitatea şi contemporaneitatea mesajului, prin aderenţa faţă de problemele obştii. Scriitorul credincios profesiei sale de credinţă analizează şi cîntăreşte cu simţ de răspundere legităţile realităţii şi doreşte să-l ajute, prin mijloacele specifice de care dispune, pe spectatorul contemporan, pentru a-l incita la meditaţie asupra realităţii. Operele dramatice exprimă procesul complex al devenirii raporturilor interumane, străduindu-se să schiţeze profilul spiritual şi moral al omului-participant activ la prefacerile revoluţionare ; ele întreprind o critică socială decisă, în numele şi în interesul a ceea ce este uman în om, exprimînd o viziune istorico-filozofică naţională modernă. Modulurile de abordare, genurile, instrumentele înfăţişării artistice sînt, bineînţeles, diferite ; la fel, puterea de generalizare şi acoperirea în realitate a viziunilor scriitoriceşti, exprimate în compunerea situaţiilor şi a caracterelor, diferă ; dar, angajarea scriitoricească, rădăcinile aspira-

„Studiul osteologic...”
de
D. R. Popescu,
Teatrul
Naţional
din
Timişoara

**„Cartea lui Ioviță” de Paul Everac,
Teatrul Național din București**

ției de a conștientiza legitățile fenomenelor și ale esenței sînt comune. Dorința de a cerceta adevărurile epocii, aspirația artistică de a produce spectacolul captivant al descoperirii devine un combustibil în stare să propulseze cele mai bune piese autohtone pe traiectoriile sufletelor oamenilor din stal.

Spre exemplu, *Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormint avar din Transilvania* de D. R. Popescu (Teatrul Național din Timișoara), respectiv *Cartea lui Ioviță* de Paul Everac (Teatrul Național din București, Teatrul Național din Tirgu Mureș, Teatrul de Stat din Oradea) sînt lucrări care se deosebesc profund în toate privințele. Prima surprinde, în stilul caracteristic autorului, esența evenimentelor petrecute în ultimii 40 de ani ai istoriei, prin mijloace în stare să înalțe la rang de simbol trăiri cotidiene, cu un succes incontestabil, atît în direcția zugrăvirii unui tablou social, cît și a unor contribuții pe planul filozofiei istoriei. A doua piesă condensează, într-o argumentație dialectică plină de sulețe, un șir de comportamente posibile în cadrul prefacerilor socialiste, motivate sub aspect etico-ideologic, precum și consecințele acestora, într-o viziune aspirînd spre precizie sociologică. Trăsătura lor comună este patima căutării adevărului, intenția

scriitorilor de a releva legitățile și înțelesurile conduitelor umane, de a interoga istoria și pe noi înșine, oamenii care o durăm. Tot analiza critică a societății, investigarea artistică — de această dată, în cheie satirică — a fenomenelor complexe pe care le prezintă relațiile interpersonale captivează, în cazul comediiilor amare aparținînd lui Paul Everac (*Ordinatorul* — Teatrul Giulești, Teatrul Național din Cluj-Napoca) și Tudor Popescu (*Concurs de frumusețe* — Teatrul de Comedie). „Ordinatorul” lui Everac funcționează eficient, oferind rezultanta impresiilor de viață care i-au fost introduse în „creier” și deducînd relația dintre aparență și esență. Personajele sînt confruntate atît cu realitatea cît și cu imaginea trucată a acesteia. Cele mai bune comedii recente depășesc succesul celor din ultimii ani, datorită efortului autorilor de a încredința mesajul unui nucleu estetic structurat al operei, bizuindu-se pe caractere și situații, nu numai pe replici (adekvate și spirituale, dealtfel).

Vom descoperi afirmarea aceluiași aspirații și în noile lucrări scenice ale dramaturgilor maghiari din țara noastră, spre exemplu, în piesa *Urmașul meu, viitorul* de Huszár Sándor (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca), expresie a cerinței imperioase de a ne confrunța cu noi înșine, ori în piesa lui Méhes György *Nu-i adevărat că-i adevărat* — Teatrul din Oradea — secția maghiară, o comedie plină de invenție și cu adresă precisă.

Fără îndoială, mai pot avea loc debateri și asupra calităților artistice ale lucrărilor pe merit evidențiate. Problematika contemporană își caută fără încetare cele mai corespunzătoare forme de expresie. Aspirația spre cuprinderea tuturor obiectivelor istorice ori ideologice spulberă de multe ori cadrele fixate ale reprezentării dramatice, soldîndu-se cu rezolvări inegale. Consecvența ideologică și artistică, o mai mare coerență a viziunii literare și scenice, creșterea capacității de sintetizare reprezintă căile pentru a disciplina în mod adecvat formele de realizare. Inconsecvențele structurii dramatice sînt, nu o dată, expresia unor inconsecvențe aparținînd conținutului.

Reprezentarea celor mai bune piese autohtone în cadrul etapei republicane — și, în genere, în cadrul întregii stațiuni — atestă calitatea de artă a vieții obștești, a dramaturgiei din România. Datorită ei, piesele prezentate și-au putut afla drumul spre rațiunea și sensibilitatea spectatorului.